

Oana CENAC

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

CONTRIBUȚIA PRESEI CONSTĂNȚENE LA PROMOVAREA FENOMENULUI LITERAR ȘI CULTURAL ROMÂNESC

Aflată sub coordonarea redactorului-șef George Mihăescu și editată de Comitetele pentru cultură și artă ale regiunii Dobrogea și orașului Constanța, revista de cultură „Tomis” [1] oferă celui care o parcurge o imagine complexă asupra fenomenului cultural al epocii. Demersul nostru vizează, prin selectarea celor mai interesante articole de presa anului 1968, centrate pe analiza fenomenului cultural și literar românesc, radiografierea cât mai exactă a acestui tablou.

Articolul semnat de Al. Protopopescu și intitulat *...Moromete, schimbându-și firea...*, reia o sintagmă din fraza cu care se deschide cel de-al doilea volum al *Morometilor* și marchează, după cum afirmă semnatarul articolului, începutul „agoniei celui mai țănoș erou literar din câți s-au născut în ultimele două decenii la noi”. Demersul autorului este vizibil concentrat asupra sintagmei cu care își începe demonstrația:

„Până la urmă, Moromete își va schimba sau nu-și va schimba firea? Cele câteva episoade pe baza cărora s-ar putea răspunde afirmativ sunt, din păcate, cele mai neconcludente din tot romanul, copleșite din plin de celelalte ipostaze care asigură tradiția voalată a personajului. [...] Neavizați, putem crede că autorul aspiră la un nou Moromete, cu firea schimbată, deși s-ar fi găsit destui psihologi care să socoată această «schimbare» o erezie de care numai literații sunt în stare. Adevărul e că Moromete nici nu-și schimbă măcar firea – și în acest sens «ultragiul» este mult mai puțin grav! – ci pâlpâie de-a dreptul, de la un capitol la altul, într-un semianonimat călduț. El este mai degrabă o fantomă, e drept grandioasă, exploatând vitalitatea tipologică a «mijlocășului» încremenit în primul volum”.

Alexandrina Grădinaru semnalează apariția volumului lui Mircea Malița, *Repere* (E.P.L., 1967) – care cuprinde „însemnări de călătorie și totodată eseuri de interesante incursiuni în timp, pe dimensiuni spațiale diferite, vizând diversitatea continentelor” și reprezintă „un agreabil itinerar pentru cititorul avid de călătorii, fie și imaginare”. Sunt descrise impresiile călătoriilor întreprinse

„atât în Europa (prima parte a volumului), cât și în America (a doua parte), care vor constitui «repere» nu în privința pitorescului național, pe care de altfel nu-l exclude, ci în frecventarea familiară și admirativă a unor monumente sau așezări istorice, cu o pasiune muzeistică mărturisită”.

Volumul îi apare recenzentei „un nimerit exemplu de ce poate întreprinde, cu un material oarecum la îndemână, călătorul cultivat, dublat de sensibilitate”.

Ada Teodorescu scrie despre *Bărbații acestui pământ* (Luceafărul, 1967), de Damian Necula. Analiza volumului îi relevă semnatarei articolului un autor care

„scrie îmbinând realul cu proiecția spre fantastic, răstălmăcind sensuri, aglomerând idei aparent fără legătură, polarizate însă spre realizarea sensului unic. Poetul nu este un vizual. Este mai mult un meditativ, un spirit înclinat spre introspecții, neliniștit și aspirând mereu spre înălțimi. Pe care câteodată le atinge”.

Adam evadează (E.P.L., 1967), cartea lui Corneliu Omescu, relevă un „promițător observator al vieții care își cunoaște destul de bine eroii. Prozatorul reușește să îndeplinească adesea cu abilitate cele două planuri din viața eroilor: trecutul și prezentul. Apoi el știe să povestească. Poate că e și calitatea cea mai relevabilă în aceste schițe ale unui mai vast proiect, despre care viitorul ne va spune mai multe”,

consideră recenzentul cărții, Traian Simula.

Vorbind despre *Masca geniului* (E.P.L., 1967) de Mircea Zăciu, Ion Buzași observă:

„cele mai multe dintre articolele acestei culegeri au un caracter monografic [...] fiind adevărate capitole de istorie literară. Ele conferă soliditate volumului și o anumită unitate, în ciuda structurii lui compozite”.

Este apreciat „tonul justițiar din paginile culegerii [...], respectul pentru autenticele valori literare (cartea este închinată fostului său profesor Ion Breazu) și pentru elogiul adresat artei clasice, perene”, toate acestea făcând din culegerea de articole a lui Mircea Zăciu o lectură statornic folositoare și plăcută”.

În *Critica lui Ion Negoițescu*, Toma Pavel punctează „apariția târzie și neașteptată, straniul și strălucitorul stil, singularitatea tezei susținute”, aspecte care fac din cartea lui Ion Negoițescu despre Eminescu

„un eveniment puțin comun în critica noastră literară. [...] Criticul formulează teoria unui Eminescu *bifrons*, privind cu una din fețe «spre noaptea comună a vegherii, a naturii și umanității, iar altă dată spre noaptea fără început a visului, a vârstelor eterne și a geniilor romantice». [...] în cartea lui Negoîtescu, Eminescu apare ca rupt, sfâșâiat lăuntric între cele două ispite: ispita «neptunică» și cea «plutonică» [...] Negoîtescu descoperă un Eminescu *posibil*, așa cum în studiile despre Bolintineanu și B. Fundoianu din volumul *Scriitori moderni*, descoperise tot niște *posibile*”. Finalul articolului stă sub semnul unor întrebări retorice față de care „critica lui Negoîtescu tace, intransigentă”.

Articolul lui Cornel Regman stă sub semnul unei întrebări – *O interpretare nouă a operei lui Rebreanu. Cât de nouă?* – pe care „și-au pus-o înaintea noastră aproape toți cei ce au scris despre cartea lui Lucian Raicu, *Liviu Rebreanu*, apărută în cursul anului trecut la Editura pentru literatură”. După o trecere în revistă a receptării pe care a avut-o în epocă cartea lui Lucian Raicu – sunt amintiți Eugen Simion, Mihai Drăgan, Mihai Ungheanu, Gh. Grigurcu, Valeriu Cristea, Mircea Martin Nicolae Manolescu ș.a. – semnatarul articolului remarcă noutatea viziunii:

„Studiul lui Lucian Raicu pe care și-l dispută atâtea ispite, reprezintă fără îndoială un anumit început în direcția zborului planat peste acest întins teritoriu. Alte prospecțiuni – nu ne îndoim – îl vor urma, din care harta geologiei acestei creații va ieși cu tot mai puține goluri”.

În articolul *Un pasionat al literaturii antice*, Al. Philippide elogiază la George Murnu

„îmbinarea fericită și rară a unui viguros talent poetic cu vocația cercetării științifice. Opera sa de filolog clasic, de istoric și de poet trebuie considerată în lumina acestei îmbinări dintre spiritul științific și talentul literar, calități care nu se întâlnesc des, dar care, atunci când se întâlnesc, dau rezultate strălucite”.

Autorul articolului comentează „culegerea sa principală de versuri apărută în 1925, intitulată *Alma Sol*” în care „se poate observa cum, în tiparul antic greco-latin, poetul introduce cu îndemânare o apostrofă cu conținut modern”. Este amintită activitatea de traducător, George Murnu publicând

„traduceri din marii neliniștiți ai secolului al nouăsprezecelea: Shelley, Hölderlin, Leopardi, Poë și alții. [...] Cu un asemenea dar al vorbei scrise și cu adâncile sale cunoștințe de filolog clasic, George Murnu era parcă predestinat să transpună în românește poezia antichității greco-latine. Traducerea *Iliadei* și a *Odiseei*, care l-a făcut celebru, este un model de creație în arta anevoioasă și subtilă a traducerii. Datorită lui George Murnu, Homer trăiește din nou în

limba noastră. Românii acum citesc *Iliada* și *Odissea* așa cum citesc *Poveștile* și *Amintirile* lui Creangă, nu ca pe o traducere, ci ca pe o operă originală”.

Parafrazând un titlu celebru, articolul *Fiziologia criticului oral* este o satiră amară la adresa acelui „intelectual original”, prezent în lumea literară,

„care crede că nimic nu poate fi bun dacă n-a ieșit din cugetarea lui înaltă. De aceea, profesiunea acestui nobil gânditor este de a ține trează flacăra tainică a creației printr-o *negație* continuă a tot ceea ce este dincolo de el, dar nu cu ajutorul condeiului (în general are oroare de scris), ci pe cale orală, pe stradă, în redacții, cu prilejul întrunirilor scriitoricești, unde se infiltrează cu discreție, la ședințele de cenaclu, la meci și mai ales în localurile de consumație, unde face adevărate minuni”.

Tonul caustic al lui Mihai Drăgan continuă:

„Vocația lui adevărată a fost să fie însă critic, estetician, filozof, dar mai ales poet. Prea mult pentru un singur om, veți spune, dar el credea în voință [...] și mai cu seamă într-o posibilă secetă literară în jurul lui pentru a se putea face remarcat. Din modestie poartă totdeauna tăcere asupra debutului său în publicistică. [...] De *istorie literară* și de *sinteză critică* se teme ca de o jivină din paleolitic, iar când îi vine la îndemână le detestă, cu o vigoare care simulează bărbăția. [...] În furia lui oarbă contra tinerilor poeți, prozatori și critici pe care îi disprețuiește că n-au o diploma de studii filozofice ca el, *criticul oral* crede că fiind *redactor* întâmplător, *estetician* și *filozof* închipuit, e și *critic*, și încă «genial», chiar dacă n-a publicat nici un volum, și acest domeniu este, în exclusivitate, proprietatea lui tocmai fiindcă nu-i aparține; de astă dată funcția nu creează organul. Cu astfel de calități, criticul oral în fruntea unui cenaclu, ar face minuni”.

În rubrica *Trident*, P. Tapalagă semnează articolul *O nuvelă fermecătoare*, cu referire la nuvela *Valse Hésitation*, scrisă de Ovidiu Constantinescu și publicată în „Viața românească”, nr. 11/1967:

„Narațiunea construită simfonic, de fapt o umorescă de subtile efecte scoase cu discreție amuzată din dezvăluiri treptate, pune în mișcare o gamă bogată de procedee narative și mijloace de caracterizare, de la cele pitoresc-tradiționale, care au asigurat succesului «gaițelor» și al Chirițelor, până la pop'art-ul epic. Autorul reconstituie un București neo-caragialian, romanțios și suferitor, cu femei fatale în stilul filmelor 1925, cu soți de o gelozie turbată, iubitori cu ursuzlâc”.

Paginile de **proză** (semnate de Eugen Lumezianu, George Mihăescu) și de **poezie** (aparținând lui Ion Segărceanu, Octav Sagertiu, Ion Dragomir, Dumitru Bălăeț, George Chirilă, Constantin Bejenaru, George Boitor, Ion Crudu, Daniel Lascu, Al.Șerban, Grigore Sălceanu) completează tabloul literaturii vremii.

NOTE :

[1]. Revista „Tomis” este o publicație culturală lunară din Constanța. Prima apariție a revistei cu acest nume a fost în anul 1899, dar periodicul consacrat pe plan național a fost înființat în anul 1966, sub girul lui Tudor Arghezi, ca revistă lunară editată de Comitetele de cultură ale regiunii Dobrogea și orașului Constanța, într-un context cultural de relativă liberalizare. A apărut neîntrerupt timp de 45 de ani, fiind cea mai longevivă publicație dintre Dunăre și Mare. Aici s-a format și nucleul care a înființat filiala Dobrogea a Uniunii Scriitorilor din România. În luna iulie 2010 a fost desființată prin hotărârea Consiliului Local din Constanța, ca urmare a Ordonanței de Urgență 63/2010 ce impunea adoptarea unei politici de restrângere a cheltuielilor bugetare. Deși colectivul redacțional a fost concediat, o echipă restrânsă a continuat să editeze (din resursele Fundației *Arta*, condusă de fostul director al revistei, Ion Tițoiu) revista până în ianuarie 2011.

BIBLIOGRAFIE:

„Tomis”, An III nr. 1, 1968. Revistă lunară editată de Comitetele pentru cultură și artă ale regiunii Dobrogea și orașului Constanța; format tipografic: A3, 20 pagini; apare lunar; Comitetul de redacție: Vasile Canarache, Traian Coșovei, Gheorghe Dumitrașcu, Marian Gomoiu, George Mihăescu (redactor-șef), Nicolae Motoc (redactor-șef adjunct), Victor Oncescu, Florica Postolache, Cornel Regman, Vladimir Robu, Petre Tomoroga; Prezentare grafică: Horia Grideanu.

THE CONTRIBUTION OF THE LITERARY JOURNALS FROM CONSTANȚA IN PROMOTING THE ROMANIAN LITERARY AND CULTURAL PHENOMENON

Abstract: In our paper we shall analyse from an objective perspective the most important aspects related to the Romanian cultural life from Constanța, as it was reflected in the literary journal "Tomis".

Keywords: *ideology, cultural life, literature, the journal "Tomis".*